

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663

Cap. 20. Circa alias Restitutionis circumstantias.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

348
proferri
à debitor prius accepit impotente aliis soluere
dummodo id non fiat, postquam facta est bo-
norum cessio, vel ad publicam auctoritatem
sit auocata debitoris solutio in quo casu non
potest creditor exigere à debitor, nec accipe-
re solutionem præter iuris ordinem à Iudice ser-
uandum. Leges autem negantes actionem aliis
creditoribus contra solutionem prius factam
non reddant tutum in conscientia creditorem,
qui prius petit, vel accipit conscientis debitoris
impotentia. Quia ad multa negatur actio
in foro externo, quæ tamen in consciencia
debetur, ut contingit in venditione supra
iustum pretium, quando excessus dimidium
iusti pretij non attingit; hoc enim fit in foro
externo ad vitandas lites, relicto tamen one-
re conscientie illius, qui iniuste læsit. Ita Val-
quez de restit. c. 11. dub. 5. Turrian. 2.2.d.
19. dub. 3. n. 6. Medina autem Codic. de usur. q. 4.
addit creditorem non posse prius petere, pos-
se tamen solutionem à debitor oblatam accipe-
re, & retinere. Si autem posterior sit tempore
non posse exigere, quia hoc esset inducere debi-
torem ad id, quod ipse non potest iniuste facere.

Ego quidem, retenta sententia, quod inter
creditores æquales non privilegiatos, vel non
magis privilegiatos præferri debeat, qui prior
est tempore: consequenter affirmatim, debito-
rem non posse iuste soluere creditori posteriori
etiam prius petenti, & multo minus non pe-
tenti cum aliorum creditorum præiudicio.
Qui cum solus ille habeat ius prælationis, qui
prior est tempore, nec petitio prior afferat ex
iure positio, vel naturali eiusmodi privilegium
iniuste peroritur ille ordo contra eos, quibus
prælatio de iure naturali competebar.

CAPVT XIX.

Circa alias Restitutionis cir-
cumstantias.

DVBIVM LXXXIV.

Restitutio debita ex delicto, faciendane
est, expensis debitoris, quando
creditor ad alium locum abiit?

349
Questionis
suar.
350
Expensu
debitoris non
est immitti-
da, sed
creditoris.
OMINE restitutionis ex delicto com-
prehenditur, quod debetur ex furto,
& viis, & ex iniusta lesione, vel dam-
nificatione, &c. Igitur si debitor abiit ex lo-
co, ubi creditor aderat, ad alium locum, expen-
sis debitoris res est immittenda ad creditorem,
Quid vero si creditor in alium locum abiit?
Immittenda res est creditoris expensis, non
debitoris. Quia hic non fuit causa discessus, &
ei sufficit præstito esse ad reddendam rem eo lo-
co, ubi eam iniuste à creditore accepit. Sic
Palud. in 4. distinct. 15. quest. secund. articulo
quinto casu 4. D. Antonin. p. 2. tit. 2. capite. 3.
Abbas, Anan. & Rauenna ad c. cum in de v.
fur. quibus fauet inibi Glossa.

Immittenda res est non creditoris, sed de-
bitoris expensis. Quia qui ex delicto debet, con-
sequenter tenetur creditorem indemnem ser-
uare, perinde ac si delictum non præcessisset:
quare parum refert, quod creditor, vel debi-
tor discesserit, solum enim considerandum est,
quid creditor haberet, si non passus fuisset in-
iuriam; atque idem si creditor rem illam attulis-
set secum ad illum alium locum, eo etiam mit-
tenda est debitoris expensis, deductis tamen
expensis illis, quas creditor ultra eas, quas
de facto gessit, addidisset, si rem secum appor-
tasset. Ita Doctores communiter, asserentes, &
approbante Cardinali de Lugo ro. 1. de iustit.
dicto 20. numer. 181.

Equidem primam sententiam merito reici à
communi Doctorum iudicium ob adductam
rationem. Addo tamen, si creditor rem ante
profectionem vendidisset posse pretium eo mit-
ti expensis debitoris, nisi dominus mallet rem
suam adhuc extantem ad se remitti: quod tunc
expensis creditoris ipsius faciendum erit, si
expensas transmissionis pretij excederent; nam
hos sumptus non faceret dominus ob delictum,
sed mutato consilio voluit rem habere in eo
loco, in quo, delicto non præcedente, non
habuisset.

DVBIVM LXXXV.

Si dominus plus expendisset rem secum
deferendo, nisi furto ablata fuisset,
quam nunc expendit fur ad illam
transmittendam; debitorne potest,
illum excessum ex re ipsa extrabe-
re, & sibi retinere, nolente Domi-
no illum soluere?

353
Minimè potest. Quia debitor non debe-
re ex delicto suo lucrum re portare. Sic Non potest
Rebellus de iustit. p. 1. lib. secund. q. 13. sectio.
2. numer. 8.

Potest plane. Quia lucrum illud non est ex
delicto immediate, sed ex industria, ac bona Potest ipla
fortuna. Ita Bonac. cum aliis quos tacito no-
mine memorat d. 1. de restitut. quest. quinta
num. 8. cui videtur fauere P. Valquez de resi.
cap. 10. dub. 1. n. 29.

Ego autem vtor distinctione. Nam vel di-
minutio sumptuum provenit ex eo quod de-
creuerit pretium traiectionis, rerum, vti
pecunia transferenda erat, quia decreuit pre-
tium cambij: vel si mari transferendum erat
triticum, decreuit pretium naui solvendi. Vel
diminutio provenit ex peculiari debitoris in-
dustria, cui minoris stat transmissio quam com-
muniter etiam nunc aliis flet. In primo casu
existimo non posse debitorem illud lucrari, quia
in Domini vilitatem facta est illa decrecio
pretij qui cum non dum transtulerit rem suam
nunc minori pretio transfert; sicut si rei ipsius
valor creuisset in Domini, vilitatem cres-
cit, licet hoc occasione delicti prouenerit. In
secundo autem casu admitto, lucrum illud de-
bitori cessurum; quia ipse solum tenetur, do-
minum indemnem seruare, deductis expensis,
quas Dominus fecisset; non autem tenetur,
peculiarem industriam adhibere, vt sine expen-
sis

351
Expensis
debitoris est
immittenda
non credi-
toris.

352
Primam
sententiam
reicio.

354
Potest ipla
ne.

355
Distinctio
ne quæstio
satisfactio

EL SCOBAR
Theob. Mor.
Tom. VII. II.
EL. IV

sis nunc res mittatur, & Dominus lucretur illas expensas, quas fecisset.

*Si facienda sint magna expensae ad re-
stituendam rem in loco, ubi cre-
ditor commoratur; gerendane
est restitutio debitoris
ex delicto expensis?*

356
Gerenda
non est.

Si magnas faciendæ sint expensæ ob loci distantiam, vel alia ex causa, non est gerenda restitutio debitoris ex delicto expensis. Quia iustitia non obligat, vt quæ vnum aureum, vt gr. furatus est, & non valeat ad Dominum immittere nisi centum expendat, infamatum centum, vt vnum restituit. Ita Scotus, Richard. Gabriel. Angel. Almain. quos affert Valquez ibi, numer. 13. Syluest. v. Restitutio 4. quasi. 4. Molina tom. 3. d. 752. numero 5. Lugo tomo primo de iustit. dist. 20. num. 185. Lessi. l. 2. secund. capite 15. dubio 8. Salom. Arag. & alij, quos affert, ac sequitur Bonacini l. 1. de restit. c. 5. n. 5.

tur, posse differri restitutionem, nisi probabile sit, Domino non displicere, quod amicis eius vel pauperibus detur. Molina affirmat, posse differri, vel omitti etiam restitutionem, quando longè maiores expensæ faciendæ essent, quam sit valor ipsius debiti, & tunc dandam esse pauperibus, vel operibus piis. Cum Molina opi-

Quod ex contractu licito debetur, restituendumne est, debitoris expensis, ipso longius recedente?

Debitoris expensis est restituenda, quando ipse longe discessit, & expensæ non magnæ essent. Quia in debitoris utilitatem contractus ille cessat, & ideo debet damna subire, sic aliqui, quos refert Vasquez de restitutione capite decimo, dubio secundo, numero 30.

Non est restituendum debitoris, sed creditoris expensis. Quia etiam absque culpa, & ob necessitatem vel utilitatem propriam debitor longius discesserit, creditor qui mutuum Romanæ dedit cogetur absque sua culpa solutionem recipere in Hispania, unde non nisi magnis expensis Romam possit deferri: nec contractus iustus cum eo onere fuisset: quod idem à fortiori dicendum est in emptione & venditione; pretium enim solvi debet, ubi res traditur, & æstimatur, ut emptio iusta fiat. Ita Caietan. & Sorus apud Valquez num. 31.

P^o resolutione aduerto contractus esse in
 triplici differentia. Primò in aliquibus reddi de-
 bet idem, quod acceptum est, vt in depositis,
 & commodato. Secundò in aliis non redditur
 id, quod accipitur, vt in emptione, locatio-
 ne, cenſu, &c. Tertiò in aliis nihil redditur,
 vt in donatione, promissione, legato, &c. De
 debitis hoc tertio genere contractuum omnes
 conueniunt, solutionem non debere fieri ex-
 pensis donatoris, sed reddendum esse id in lo-
 co, in quo erat, quando donatum, vel pro-
 missum fuit. Lessi. libro secundum. cap. 15. num. 8.
 numero 59. Valquez de reſiſſiſ. cap. 10. numero
 58 Bonacin. de reſiſſiſ. dist. 1. quest. quinta. pun-
 ctio. m. 1. 3. Quid ad reliqua duo genera con-
 tractuum, qui proprie contractus dicuntur, hæc
 regulam vniuersalem cum Molina to. 3. d. 752.
 num. 2. statuo. Vt si locus designetur in con-
 tractu, ille seruandus sit, si verò nullus designa-
 tus sit, ibi debeat solutio fieri, vbi quando
 contractus fuit factus, intelligebatur debito-
 rem solutionis tempore habiturum domicilium.
 Quare si debitor præter id, quod tunc cre-
 debatur, aliò migret. debeat suis expensis mitte-
 re solutionem ad creditorem in eum locum vbi
 debitor permanſurus credebatur.

DVBIVM

DVBIVM LXXXVII.

*An debeat, absoluti penitens, qui ad-
monitus alias Confessario restitutio-
nem promissit, & non observauit?*

³⁶²
Sequitur
Quaestio.
Quod ad tempus attinet, certum est, debi-
ta ex delicto, vel ex re accepta, statim
esse soluenda: debita autem ex contractu
soluenda esse tempore illo, quo expressè vel
tacitè in contractu est designatum. Quaeritur
verò an debeat absoluti penitens qui admoni-
tus alias a confessario restitutionem promissit, &
non observauit?

³⁶³
Debet ab-
soluti.
Debet absolui, si adest animus restituendi,
& creditor non graue damnum patitur
ex dilatione solutionis. Quia tunc debitor
non est culpae grauis reus, Molina. *tertio*
dist. 753.
³⁶⁴
Non debet
absoluti.
Absolui non debet, donec restituat. Quia
merito debet Sacerdos de verò restituendi
proposito, & timet facturum penitentem
quod alias fecit. Ita Caiet. *v. Restitutio cap. 8.*
& alij communiter.

Hoc certum esse crediderim. Quia sicut non est
relinquendus cum concubina intra domum
vel cum alio periculo proximo peccandi, sic nec
cum rei aliene debito, quod maximo obno-
xium est periculi in peccato, periculo. Se-
cus esset, si non potest nunc totum, vel par-
tem restituere, vel si sint tales circumstantiae,
quae suadeant penitentem, nunc magis ex ani-
mo id promittere, & re ipsa observaturum.
Oportet tamen in hoc casu saltem penitenti
imponere, vt non prius ad Eucharistiam ac-
cedat, quam re ipsa restitutio sit facta.

DVBIVM LXXXIX.

*Quando penitens petit indulgeri, sibi
aliquod tempus, vt paulatim re-
stituatur, & indicatur, id melius
esse creditori, & penitenti: potest-
ne id tempus indulgeri, si mox sol-
uere valeat?*

³⁶⁵
Indulgeri
potest.
Indulgeri quidem potest. Quia si melius est
creditori, qui hoc modo certius debitum
recipiet, & melius etiam esse debi-
tori, qui adduci non potest, vt debitum totum
simul restituatur: absolutio cedit in creditoris
utilitatem, & debitor tandem ab hac obligatio-
ne expeditur. Sic Nauar. *summa cap. 17. num.*
65. Angel. *v. Restitutio ultim. §. 3.* D. Anton.
p. 2. tit. 2. cap. 8. Nauarra *de rest. lib. 4. cap. 4.*
dubio quinto. Quando creditor non parum si-
bi noxiam.

³⁶⁶
Non potest
indulgeri.
Non potest indulgeri. Quia si debitor tene-
tur, & potest statim totum debitum restituere,
& non vult, eo ipso non est dispositus ad
absolutionis beneficium, nec potest illi confes-
sarius obligationem remittere, cum non sit cre-

ditoris procurator. Ita Molina. *tertio dist.*
dist. 756. numer. 1. Medi. *de restit. quaestio. quinta*
Sotus lib. quarto de iust. quaest. 7. articulo 4.
qui immerito citat pro contraria sententia Syl-
uestrum, tenet enim hanc, vt notauit Molina
Aragon. Saloni. Sayros, & alij, quos affert, ac
sequitur plana p. 2. *tratt. 6. resol. 5.*

Ego quidem hanc sententiam vnicè veram
esse iudicans, existimo. Auctores pro contra-
ria citatos id asseruisse; sed quod ex circumstan-
tiis praesentibus possit confessarius praesumere
creditorum contentum esse, vel esse debere, quod
talis dilatio concedatur, quae eidem creditori
erit utilior. Sed neque tunc poterit penitens
semper absolui, sed tunc solum, quando cre-
ditor irrationabiliter urgere, & iniustus esse
conferetur. Si verò creditor praesumitur illi di-
lationi consentire, eo quod debitor aliter non
vult soluere: tunc quidem confessarius utiliter
gerit creditoris negotium, eam dilationem
concedendo, vt creditor suum debitum reci-
piat ex praesumpta creditoris voluntate; non
tamè poterit debitor absolui, quia tota illa volu-
tas, & licentia praesumpta creditoris nō est libera,
sed coacta, quod debitor aliter nō velit solu-
re, propterea debebat. Non ergo manet debitor in
conscientia tutus, dum debitum totum non offert,
cum possit, atque ideo non est in eo status
dispositus ad absolutionem recipiendam.

367

Hoc teneo,
& confir-
mo.

DVBIVM XC.

*Qui non habet opportunitatem, aut po-
tentiam restituendi, teneturne
tamen habere propositum re-
stituendi, quando
poterit?*

Tenetur planè. Quia in praxi ferè est im-
possibile, vt qui habuit semel animum
restituendi, quandiu mentem non mutat
per contrariam voluntatem non quancat habi-
tualiter in illo affectu, ita vt data occasione
prorumpat in eundem actum voluntatis, &
committat nouum peccatum saltem in affectu
cum id propositum non fouet. Sic Sotus *de in-*
st. l. 4. quaest. 7. articulo 4. Nauar. *summa capite.*
17. numer. 67.

368

Tenetur
quidem.

Non tenetur. Qui à praeceptum iustitiae non
obligat nisi ad restituendum: Ergo sicut iusti-
tia non obligat ad dicendum. Nolo occidere, sed
ad non occidendum: ita praeceptum restitutionis
solum ad restituendum obligat, non autem ad
dicendum, volo restituere, quando actu non
est opportunitas. Ita Rebellus *de iust. lib. se-*
cund. quaestio. 17. numero sexto Azor, & alij, quos
refert, ac sequitur Bonac. *de restit. dist. 1. q.*
6. n. 8. Logo *to. secund. de iust. dist. 2. n. 215.*

369

Non tene-
tur.

Hec sententia in rigore Metaphysico vera
est mihi: sed vt absolui possit debet illum
actum positum habere saltem in consulo:
debet enim habere propositum seruandi omnia
praecepta, quorum vnum est restituendi cum po-
terit. In praxi verò (vti prima sententia anno-
tat) difficile est, vt ille affectus habitualis non
remaneat.

370

Auctori
iudicium.

DVBIVM

EL SCORBAR
Theol. Mor.
Tom. V. VIV. II.
EL. IV
6

DVBIVM XCI.

*Qui multo tempore restituere omittit,
committitne plura peccata?*

371
Committit
unum solū
modo pec-
catum.

Committit unum solummodo numero peccatum non plura quamvis ea omisso per multum duret tempus, & peccatum non discontinuatur per summum, nec per alia, nisi per propositum restituendi statim accommodè possit. Quia omisso restitutionis pro toto eo tempore quamvis longo, est tantum una, imò ipsa prima acceptio moraliter continuatur cum ipsa restitutionis omissione, nam prima acceptio, & omisso sunt moraliter una retentio: Ergo quamvis longo tempore duret, & tantum unum numero peccatum. Quod verò discontinuatur per subsequens restituendi propositum, quando eo cessante, iterum non restituere proponit, probatur: Quia eo proposito elicto, ipsa retentio præcedens, aut omisso restitutionis præcedens definit esse peccatum; Ergo formaliter seu in ratione peccati discontinuatur a retentione aut ab omissione restitutionis sequente post dictum propositum; nam post ipsum cessans incipit esse rursus peccatum, Sic Nauarra de restitu. l. 4. cap. 4. n. 9.

372
Non committit
unum solummodo
peccatum,
sed plura.

Non committit unum solummodo numero peccatum, sed plura, quando eo longo tempore omissionis non adest aliqua sufficiens differendi causa. Quia omisso restitutionis, aut retentionis rei debita quando longo tempore durat pluries moraliter discontinuatur, seu in ratione peccati; Ergo qui longo tempore restituere omittit, plura omissionis admittit peccata. Consequentia patet, antecedens probatur; Quia tunc omisso restitutionis discontinuatur moraliter, seu in ratione peccati, quoties discontinuatur in esse libera, seu quoties definit esse libera; nam omisso absque libertate nequit esse peccatum; omisso autem restitutionis pluries longo in tempore definit esse libera; nam in primis definit esse libera in somno, & in proposito restituendi statim accommodè possit, & impotentia restituendi, quamvis non adsit restituendi propositum; & etiam in consideratione naturali ipsius omissionis, tunc enim ipsa omisso definit esse libera, & humana, seu capax malitiae; & etiam in consideratione naturali ipsius malitiae, quamvis omisso ipsa avertatur; quia tunc definit esse libera in ratione peccati, quāvis sit libera in ratione omissionis; Ergo cū saltē aliquid ex his, quibus omisso definit esse libera, accadat omissioni, quando longo tempore durat, is qui longo tempore omittit restituere, non vno tantum peccato omissionis, sed pluribus numero distinctis irretitur. Ita Valquez de restitu. c. 5. §. 1. dub. 3. Rebel. de iust. p. 1. d. 2. q. 17. sect. 2. Bonac. de restitu. d. 1. q. 6. Hurtad. de iust. disp. 3. disp. 6. & alij.

373
Idem affirmo.

Idem affirmo. Quia licet tota omisso sit physice una, imò & prima acceptio in esse physico moraliter continetur cum ipsa omissione, quando etiam res retinetur in esse tamē morali, seu peccati discontinuatur non

solum proposito restituendi in quo Nauarra mecum convenit, sed etiam in reliquis præfatis.

CAPVT XIX.

*Circa causas à Restitutione
excusantes.*

DVBIVM XCII.

Licet quis clam accepit decem aureos à quodam, ut ius extrema necessitati subveniret, sed sine aureorum illorum insumptione extrema illa necessitas abscissi: Teneturne restituere aureos huiusmodi?

NON tenetur. Quia in extrema sunt omnia, sicut ergo in ea necessitate potuit ille rem alienam accipere, & mox ablumere, ita à fortiori poterit sibi viurpare, cum per accidens fuerit, aureos illos nummos, quorum tunc extremè indigens dominus erat, absumptos non fuisse, sic viri de libertaria Republica optimè meriti, quos consului.

Tenetur planè si res extet in propria specie, elapsa ea necessitate, eam Domino reddere. Quia ea non eguit ad suam necessitatem sui levandam, cum adhuc non consumpta perleperet; extrema autem illa indigentia fuit, quæ acceptionem illam honestavit, qua non existente, nullus adest titulus, qui huiusmodi iustificet retentionem. Ita Valquez c. 2. de elemos. dub. 4. Coinch. d. 27. de charit. dub. 30. num. 167. Lugo to. 1. de iust. d. 21. n. 1.

Certè qui accipit aliena ad suam necessitatem sublevandam, aliquando potest illa sibi omnino viurpare absque restituendi obligatione; aliquando autem solum potest ad tempus accipere cum obligatione restituendi postea rem acceptam, vel etiam eius valorem, imò & pretium vñs rei acceptæ. Vnde in casu nostro dixerim, si res extet in propria specie restituendam esse Domino ob rationem pro secunda sententia expressam. Addiderim, si quis mutuum acceperat ante illam necessitatem, ob quam à restitutione excusatur, transacta necessitate solvere mutuum debere. Quia per mutuum præcedens translatus est Dominium in illum pecuniæ mutuo acceptæ.

Ergo in necessitate non eguit pecunia, sed per illam iam suam suæ occurrit necessitati.

DVBIVM